

Η Καμεράτα σε όργανα εποχής (Μουσική)

Πρόγραμμα Συναυλίας

Jean-Baptiste Lully (1632-1687)

Σουίτα μπαλέτου από την όπερα *Φαέθων*

Ouverture * Bourée pour les suivantes de Saturne et les suivantes d'Astrée * Premier air Entrée des furies * Air pour les Egyptiens * Air * Chaconne * Petit air

Γιώργος Κουμεντάκης (γενν. 1959)

Πέντε ακόμα βήματα μέχρι να κοιμηθείς (παραγγελία Στέγης Γραμμάτων & Τεχνών)

Jean-Philippe Rameau (1683-1764)

Σουίτα μπαλέτου από την όπερα *Les Indes galantes*

Ouverture * Entrée des quatre nations * Tambourins I+II * Air pour deux guerrieres portant les drapeaux Adoration de soleil * Ritournelle * Orage * Danse du grand calumet de la paix * Chaconne

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

Δημήτρης Παπαδημητρίου (γενν. 1959) *Μάσκες*

(παραγγελία Στέγης Γραμμάτων & Τεχνών)

Περίπατος I * Περίπατος II * Concerto * Χορός * Προσωπογραφία * Valsango Το τραγούδι του Ιππότη * Φινάλε

Christoph Willibald Gluck (1714-1787)

Σουίτα μπαλέτου από την όπερα *Ιφιγένεια εν Αυλίδι*

Chaconne * Menuet gracieux * Tambourine * Passacaille

Περικλής Κούκος (γενν. 1960)

«Το παιχνίδι των σκιών» από την όπερα-μπαλέτο *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* (παραγγελία Στέγης Γραμμάτων & Τεχνών)

Εισαγωγή * Μεσ στου ύπνου τα όνειρα * Ξόρκια - Νανούρισμα * Το τραγούδι του γαϊδάρου· Το κυνήγι των σκιών * Τα όνειρα σβήνουν * Περιπλανώμενος θνητός

ΝΙΚΟΣ ΣΠΑΝΟΣ *κόντρα τενόρος*

Οι Συνθέτες & τα Έργα τους

Εκ πρώτης όψεως το πρόγραμμα αυτής της συναυλίας φαινόταν τουλάχιστον περίεργο. Πώς είναι δυνατόν να συνυπάρξουν μεταξύ τους έργα Ευρωπαίων συνθετών του 17^{ου} και του 18^{ου} αιώνα με έργα σύγχρονων Ελλήνων συνθετών. Στην πραγματικότητα η συμβίωση όλων των έργων στην ίδια συναυλία ήταν περισσότερο

από αρμονική. Το γεγονός ότι όλα τα έργα εκτελέστηκαν σε όργανα εποχής απετέλεσε ένα ακόμη συνδετικό χαρακτηριστικό τους. Το πρώτο μέρος ξεκίνησε με την σουίτα μπαλέτου από τον *Φαέθονα* (1683) του Λουλλύ. Ο γεννημένος στην Ιταλία Λουλλύ (Giovanni Battista Lulli) έφθασε το 1646 στην Γαλλία και κατάφερε να γίνει προστατευμένος του Λουδοβίκου ΙΔ' και να ονομαστεί Compositeur de la musique instrumentale du Roi. Η εύνοια του Γάλλου βασιλιά του έδωσε το δικαίωμα να ιδρύσει την Βασιλική Ακαδημία της Μουσικής αλλά και να αποφασίζει τα έργα των συνθετών που θα παρουσιάζονταν στο γαλλικό κοινό. Η εξύψωση και εξιδανίκευση του Rois Soleil σε κάθε πρόλογο έργου του απέδωσε στον Λουλλύ πολλές τιμές μέχρι και τον τίτλο του ευγενή. Παρ' όλα αυτά, η μοίρα του ήταν να πεθάνει από γάγγραινα αφού χτύπησε το πόδι του με το μυτερό ραβδί που χρησιμοποιούσε για να δίνει τον ρυθμό. Οι προδρομικές όπερες-μπαλέτα του ή tragédies lyriques συμπεριελάμβαναν χορευτικά μέρη με την ανάλογη μουσική όπως και στον *Φαέθονα* (ή *Φαέθοντα*). Με την τόσο ευχάριστη μουσική των γαλλικών χορών λοιπόν άνοιξε η συναυλία.

Στην συνέχεια το ύφος της μουσικής του Γ. Κουμεντάκη πρόδιδε την προσωπική του επιλογή να αισθανθεί την ελληνική ή και μεσογειακή μουσική παράδοση ως μια ιδέα πάνω στην οποία βάσισε την δική του δυτικότροπη ερμηνεία. Αναπαρήγε με νέο τρόπο και ύφος «τα αδιόρατα αποτυπώματα που άφησε στο πέρασμά της», όπως λέει ο ίδιος, μια παραδοσιακή μελωδία (πρόγραμμα, σ. 6). Ο Έλληνας συνθέτης αφού περιπλανήθηκε στον πολλές φορές στείρο ευρωπαϊκό μοντερνισμό κατάλαβε ότι οι καινούργιες μουσικές ιδέες πηγάζουν πάντα από την παράδοση, όπως το είχαν πολύ καλά καταλάβει πριν απ' αυτόν συνθέτες από τον Μπάρτοκ και τον Ντβόρζακ μέχρι τον Χατζιδάκι.

Το πρώτο μέρος τελείωσε με την σουίτα μπαλέτου για τους ευγενείς και αισθηματίες Ινδιάνους, δηλαδή εξωτικούς άγριους των μακρινών από την Ευρώπη τόπων της γης του 18^{ου} αιώνα. Ο Ραμό έγραψε την εύθυμη μουσική των *Indes galantes* (1735-6) για να επενδύσει ένα θέαμα βασισμένο, κατά βάση, σε λιμπρέτο με αισθηματικές ιστορίες Ευρωπαίων και ευγενών αγρίων. Ο Γάλλος συνθέτης, από ταπεινός οργανίστας στον καθεδρικό ναό της Αβινιόν εξελίχθηκε σε ευγενή της βασιλικής αυλής του Λουδοβίκου ΙΕ'.

Επιστρέφοντας από το διάλειμμα ο Δ. Παπαδημητρίου «εισέβαλε στο καθημερινό μας δωμάτιο μέσα από το ανοιχτό παράθυρο της πίσω μας αυλής» με «τα λεπτά αρώματα» της ζωής (πρόγραμμα, σ. 7), όπως χαρακτήρισε τις μουσικές του *Μάσκες*. Έγραψε μουσική έχοντας στον νου του «το στερεό υπόλειμμα», ότι πράγματι έμεινε στην καρδιά του από την μουσική εμπειρία του 20^{ου} αιώνα ως μέρος της παράδοσης.

Ο Γκλουκ, ένας κατ' εξοχήν συνθέτης όπερας του 18ου αιώνα, εντάσσεται στα πλαίσια της Γαλλικής μουσικής του Λουλλύ και του Ραμό που ακούσαμε στο πρώτο μέρος της συναυλίας. Ο Γερμανός συνθέτης αφού έλαβε τα πρώτα μαθήματα μουσικής στην χώρα του ταξίδεψε αρχικά στην Πράγα και μετά στην Ιταλία όπου έγινε μαθητής του Σαμμαρτίνι και μυήθηκε στο ιταλικό στυλ σύνθεσης. Στο Λονδίνο συνάντησε τον Χαίντελ, ο οποίος δεν ενθουσιάστηκε από τον συνθέτη, αλλά ο Γκλουκ είχε ήδη κάνει την γνωριμία που χρειαζόταν στο Παρίσι με τον Ραμό. Τελικά εγκαταστάθηκε στην Βιέννη αλλά το βλέμμα του ήταν εστραμμένο προς το Παρίσι και την γαλλική όπερα. Η *Ιφιγένεια εν Αυλίδι* (1771-3) είναι η πρώτη όπερα στο αναθεωρημένο γαλλικό στυλ που είχε ήδη εισαγάγει ο Γκλουκ, η οποία ανέβηκε στο Παρίσι. Σκοπός άλλωστε του συνθέτη ήταν να κατακτήσει το παρισινό κοινό όχι μόνο με την μουσική του αλλά αναγκάζοντας τους τραγουδιστές να ενεργήσουν και ως ηθοποιοί πάνω στην σκηνή. Στην μουσική μπαλέτου της όπερας, ο Γκλουκ

απομακρύνθηκε από μια μουσική που ήταν απλώς ευχάριστη στο αυτί και θέλησε να δείξει δυνατά συναισθήματα μέσα από τις νότες. Η απλουστευμένη ενορχήστρωση – μόνο και μόνο γιατί ο Γκλουκ δεν είχε καμία εμπιστοσύνη στις δυνατότητες της τότε παρισινής ορχήστρας– δεν μειώνει καθόλου την αξία του έργου.

Το φινάλε επεφύλαξε *Το παιχνίδι των σκιών* του Π. Κούκου, ένα έργο ανάμεσα στον κλασικισμό και στον μοντερνισμό. «Τα βασικά χαρακτηριστικά του έργου είναι ο συγκερασμός των έντονων ρυθμών και της πολυρυθμίας με λυρικές μελωδίες», λέει για την σύνθεσή του ο Π. Κούκος ενώ εξηγεί ότι έχει προσπαθήσει να συνταιριάξει «τους απόηχους της αναγεννησιακής μουσικής με σύγχρονα ιδιώματα και βασίζεται σε τρόπους που έρχονται από την αρχαία Ελλάδα» (πρόγραμμα, σ. 7). Η διαχρονικότητα αυτή του έργου είναι φανερή και στα φωνητικά μέρη με τον κόντρα τενόρο.

Ο Κόντρα Τενόρος

Ο Νίκος Σπανός τραγούδησε άψογα το φωνητικό μέρος στο *Παχνίδι των σκιών* του Π. Κούκου και πέρασε στο κοινό ένα ηχητικό αποτέλεσμα που κατέληξε σε ενθουσιώδες χειροκρότημα.

Η Ορχήστρα

Η Καμεράτα Ορχήστρα των Φίλων της Μουσικής ή Armonia Atenea είναι πλέον μια ορχήστρα διεθνούς διαμετρήματος. Ο ήχος της στα έργα της συγκεκριμένης συναυλίας ήταν συμπαγής, σωστά λυρικός ή οξύς όπως απαιτούσαν οι συνθέσεις. Τα όργανα εποχής έχουν τις δικές τους απαιτήσεις από τους ερμηνευτές και η ορχήστρα έδειξε ότι κατέχει απόλυτα τις σχετικές τεχνικές ανάλογα με το όργανο.

Ο Γιώργος Πέτρου έχει μια τεχνική διεύθυνσεως της ορχήστρας που βρίσκεται ανάμεσα σε αυτήν του φιλοσοφημένου Φούρτβενγκλερ και του λυρικού Μπέρνσταϊν. Η προσπάθειά του να περάσει στο κοινό τους ρυθμούς και τα κρεσέντο των μουσικών που διηύθυνε είναι πολύ επιτυχημένη και είναι αυτή που κάνει τα έργα ζωντανά σε σημείο που κανείς ευχαρίστως θα χόρευε στην αίθουσα Δ. Μητρόπουλος τις μουσικές των μπαλέτων.

Γενική Εντύπωση Παραστάσεως: 10/10

Πρόγραμμα (έντυπο)

Στο έντυπο πρόγραμμα της συναυλίας τα έργα δεν παρουσιάστηκαν με την σειρά που παίχτηκαν αλλά διαβάσαμε πρώτα για τα έργα των Ευρωπαϊών συνθετών και μετά γι' αυτά των Ελλήνων χωρίς να καταλαβαίνουμε τον λόγο. Η παρουσίαση των έργων περιορίστηκε κυρίως σε γενικότητες για τους ξένους συνθέτες αλλά και την χρήσιμη εξήγηση από τους ίδιους τους Έλληνες συνθέτες εκείνων των ερεθισμάτων που έγιναν η αιτία για την σύνθεση τους. Θα προτιμούσαμε ένα πρόγραμμα στο οποίο θα υπήρχαν λίγα λόγια για την ζωή του κάθε συνθέτη (μία σύντομη παράγραφος) και μετά μια σύντομη πρωτότυπη και εύληπτη ανάλυση του συγκεκριμένου τμήματος του έργου (χοροί) ή συνθέσεως από εκπαιδευμένο μουσικολόγο. Το έντυπο πρόγραμμα είναι περισσότερο δημοσιογραφικό παρά μουσικολογικό μια που οι αναγραφόμενες απόψεις έχουν αντληθεί από άλλες πηγές. Πολύ χρήσιμα τα βιογραφικά του τενόρου, της ορχήστρας και του αρχιμουσικού της στις τελευταίες σελίδες.

Στοιχεία Παρακολούθησεως της Συναυλίας:

Τόπος: Αθήνα, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Αίθουσα Δ. Μητρόπουλος
Χρόνος: 10 Νοεμβρίου 2012
Θέση: Σειρά 15, θέση 22

ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ

Jean Baptiste Lully

http://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Baptiste_Lully

Jean Baptiste Lully, *Phaëton*.

[http://en.wikipedia.org/wiki/Pha%C3%ABton_\(Lully\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Pha%C3%ABton_(Lully))

Γιώργος Κουμεντάκης

<http://vimeo.com/39396880>

<http://www.youtube.com/watch?v=6AdUFJonJDA>

Jean-Philippe Rameau

http://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Philippe_Rameau

Jean-Philippe Rameau, *Les Indes galantes*.

http://en.wikipedia.org/wiki/Les_Indes_galantes

Δημήτρης Παπαδημητρίου

<http://www.ert.gr/webtv/ertworld/item/5696-Dhmrhs-Papadhmtrioy-Syntheths-01-07-2012>

<http://www.youtube.com/watch?v=Wx1pjRji5S8>

Christoph Willibald Gluck

http://en.wikipedia.org/wiki/Christoph_Willibald_Gluck

Christoph Willibald Gluck, *Iphigénie en Aulide*

http://en.wikipedia.org/wiki/Iphig%C3%A9nie_en_Aulide

Περικλής Κούκος

http://www.sgt.gr/uploads/Koukos_Pericles.pdf

<http://www.onassis.gr/onassis-magazine/issue-56/periklis-koukos>

Μουσικά Αποσπάσματα

Jean Baptiste Lully, *Phaëton*.

<http://www.youtube.com/watch?v=pekZPcODgdw>

<http://www.youtube.com/watch?v=q0--Drc3hp0>

Jean Baptiste Lully, *Phaëton*, Ouverture

http://www.youtube.com/watch?v=4_wCFEo98yE

Jean Baptiste Lully, *Phaëton*, Air pour les suivants de Saturne

<http://www.youtube.com/watch?v=--ZDZvltXV0>

Jean-Philippe Rameau, *Les Indes galantes*.

<http://www.youtube.com/watch?v=0snbYKaBbMA>

Jean-Philippe Rameau, *Les Indes galantes*, Orchestral Suites

<http://www.youtube.com/watch?v=UdOBusgS4ao>

Christoph Willibald Gluck, *Iphigénie en Aulide*

<http://www.youtube.com/watch?v=W2J37AV9sv0>

Christoph Willibald Gluck, *Iphigénie en Aulide*, Ouverture

<http://www.youtube.com/watch?v=c00RdRb6ozQ>

Μικρός Οδηγός Κλασικής Μουσικής

Βασικά Γενικά Έργα

- Ρεϊμά Ραϊάς, *Συνοπτικό λεξικό όρων της κλασικής μουσικής*, Νάκας.
- Roland de Cande, *Λεξικό των συνθετών*, Gutenberg.
- Αλέκα Συμεωνίδου, *Λεξικό Ελλήνων συνθετών*, Νάκας.
- Ζακ Στέμαν, *Ιστορία της ευρωπαϊκής μουσικής*, Ζαχαρόπουλος

Γενικά Συλλογικά Έργα

- *Baker's Biographical Dictionary of Musicians*, 6 vols, Schirmer Books.
- Amanda Holder, *The New Penguin Opera Guide*, Penguin.
- François-René Tranchefort, *Guide de la musique de piano et de clavecin*
- François-René Tranchefort, *Guide de la musique symphonique*
- François-René Tranchefort, *Guide de la musique de chambre*
- François-René Tranchefort, *Guide de la musique sacrée et chorale profane*
- Grove Music Online <http://www.oup.com/online/subscribe/catalogue/gdm/>

Δισκογραφικοί Οδηγοί

- *The Gramophone Classical Music Guide*
- *The Rough Guide to Classical Music*

Ιντερνετικά Δισκοπωλεία

- JPC <http://www.jpc.de/jpcng/classic/home>
- MDT <http://www.mdt.co.uk/>

Δ. Ι. Λοΐζος